

GWARA ŚLĄSKA

Gwara śląska i jej dzieje

Historia Śląska w znacznym stopniu uwarunkowana jest jego położeniem i zasobnością w bogactwa naturalne. Region ten co kilkaset lat zmieniał przynależność administracyjną. Niewątpliwie wpłynęło to na rozwój języka rdzennych mieszkańców Śląska. Największą rolę w jego kształtowaniu odegrały języki: polski, niemiecki, słowacki i morawski. Etnolektem* śląskim posługiwała się wówczas niewielka grupa osób, co wpłynęło na to, że nie obejmował on wszystkich aspektów życia. Używano go zwykle jedynie w domu. Gwara śląska nie wychodziła poza rodzinno-domową przestrzeń.

*Etnolekt to nic innego jak odmiana języka określająca tożsamość danej grupy etnicznej. Co ważne, termin ten używany jest zwykle w przypadku, gdy kwestią sporną okazuje się zdefiniowanie danego systemu jako osobnego języka lub dialektu.

Charakterystyka etnolektu śląskiego

Gwara śląska cechuje się m.in. typowymi dla niej samogłoskami. Warto tutaj wyróżnić np. *á* pochylone o wymowie dwugłoskowej (*ou* lub *áu*), tak samo (bo dwuzgłoskowo) wymawiane *o* oraz *ó* (*uo* lub *uó*), samogłoskę *é* ścięsnione po spółgłoskach twardych i miękkich wymawianą jako *y*, a także specyficzną wymowę ogólnopolskiej samogłoski *ą* (przed samogłoskami wymawianą jako *ón*, *óm* lub *ón*, na końcu wyrazu zaś tylko jako *óm*) oraz ogólnopolskiej samogłoski *ę* (przed spółgłoskami wymawianą jako *ym*, *yn*, *yn* oraz *yn*).

Warto także wspomnieć o spółgłoskach. Otóż w etnolekcie śląskim *rzy* wymawia się jako *rzi*, spółgłoskę *ł* często (kiedy kończy śródwyrazową grupę spółgłoskową) się redukuje, w wyniku czego np. ze słowa *głowa* pozostaje wyraz *gowa*.

Gwara śląska – mikrosłownik

Jednym z ciekawszych aspektów nauki o dialektach jest poznanie poszczególnych słów danej gwary. Przygotowaliśmy dla Was kilkadziesiąt ciekawych wyrażeń:

- Blizablajfer – piorunochron
- cknić się – tęsknić
- flek – plama
- szolka – szklanka
- cyja – akordeon
- binder – krawat
- ćma – ciemność
- dziwać się – przyglądać się
- epny – ogromny
- blomwaza – wazon
- koło – rower
- ruby – gruby
- borajstwo – biedaczek
- kibel – wiadro
- fto – kto
- ryma – katar

- blank – całkiem, zupełnie
- lajbik – biustonosz
- bryle – okulary
- zołza – sos
- ciarach – brudas
- starka – babcia
- fertig – gotowe, zrobione
- hasiok – śmietnik
- tablet – taca
- chachar – łobuz
- fliger – samolot
- forsztelować – wyobrażać
- habić – kraść
- bana – tramwaj lub kolej
- klachać – plotkować
- styknie – wystarczy, dosyć
- luftować – wietrzyć
- kista – szkrzynka
- wachować – pilnować
- bery – bzdury, opowiadki, bajki
- dziółcha – dziewczyna
- juzaś – znowu, znów
- kusik, kusiol – całus, buziak
- apluzyna – pomarańcza
- kokotek – kran
- bajtel – chłopiec, dziecko
- kichol – nos
- klupać – pukać, stukać
- asić się – chwalić się
- gryfny – ładny
- larmo – gwar, hałas